

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ZI.

ANULU L.

ANUNCIURILE:

Oseriș garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Pe unu an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.
România și străinătate:
Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

Scrisori nefranate nu se primesou. — Manuscripte nu se retrămită.

Nr. 1.

Joi, 1 (13) Ianuaru.

Bibl. Univ. Cluj
Nr. 214 - 1937

7. 493

1887.

Din cauza S-tei sərbătorii de mâne țiarul nu va apăre până Vineri sėra.

Brașov, 31 Decemvre 1886.

Aruncându o privire în trecutul națiunei române și aflându firul ce-lu lėgă cu prezentul, pare cã simțim cum cresce speranța în inima noastră și pare cã o tainică voce ne șoptesce: înainte cu bărbăția, nu vė dați, căci scopul, pentru a căruia realizare luptați, este vrednic de orice jertfă!

Grele și amare momente amă avutu și până acum destule în luptele noastre, momente, în cari numai o stăruință de feru și o deplină abnegare de sine, precum și credința nemărginită în viitorul națiunei noastre și în dreptatea cauzei române ne-au dat forțe de a rezista și a nu depune armele.

În prima linia înțelegem aici luptele noastre, ale celor delă „Gazeta”. Dér când dicem „noi, cei delă „Gazeta”, n'am indicat prin această ore o muncă politică și literară comună națională dintr'unu periodu lungu de o jumătate de vėcū?

„Gazeta Transilvaniei” întră cu țiu de mâne în alu cincidecelea anu alu existenței sale. Ore colecțiile de 49 de ani ale acestui organu de publicitate nu sunt ele o viuă carte a activității publice, ce au desvoltat o aprupe două generațiuni în serviciul cauzei sante a românismului?

Nenumerați bărbați din cei mai de frunte ai neamului românesc și-au dat mână în colonele acestui organu, stăruind în lungul periodu de ani pentru redșeptarea și liberarea națiunei subjgate.

În adevėr, este mărėtă privilegiștea ce o oferă ochiloru noștri nobilele stăruințe ale luptătoriloru pentru binele poporului român din această jumătate de veacū.

„Gazeta Transilvaniei” este oglinda faptelor lor, ea ne arată progresele treptate, ce le-a făcutu poporul nostru în această epocă de redșeptare și de regenerare națională.

Amă putė dice, cã și desvoltarea acestui organu, care a devenit dintr'unu țiaru micu șeptemănalu unu țiaru cotidianu, a mersu paralelu cu desvoltarea intelectuală și politică a poporului nostru.

„Suntemu începătorii în patriile noastre și voimū érași parte mare începătoriloru sė dăm hrană”. Așa scria redacțiunea „Gazetei de Transilvania” în primulū sėu numărū, ce a apărut în 12 Martie 1838 „cu prealnalta voiă”.

„Gazeta Transilvaniei” de astăzi, după o scolă de aprupe cincideci de ani, prin care a trecutū poporul român, după atâtea esperiențe bune și rele cãte le-a făcutu, nu mai pôte dice nici ea cã este începătore și prin urmare nici hrană ca la începătorii nu mai pôte da.

Timpurile s'au schimbatu nespusu de multu de atunci și de aceea și pretențiunile noastre, ale celor delă „Gazeta”, au crescutu în proporția cu pretențiunile poporului român și ale timpului în care trăim.

Suntū estraordinare progresele, ce le-a făcutu poporul nostru pe tôte terenele de cincideci de ani încoce, dér n'a pututu sė ajungă într'unu timpū așa de scurtu a avė de tôte, și avuția și cultură de ajunsu. Cu tôte astea, mai avutu orī mai șeracū, mai cultivatū orī mai inapoiatū, decum arū cere nevoile timpului de față, poporul nostru este ađi forțatū de împrejurări a susținė o grea concurență cu poporele conlocuitoare și o și mai grea luptă cu adversarii sėi seculari. De aceea astăzi nu ne mai este nouė Romānilorū permisū sė facemū esperimente de începătorii, ci esperiențele ce ni le-amū câștigatū trebuie sė le folosimū toți cu maturitate și cu energia cuvenită, spre a da poporu-

lui nostru acelū rađimū puternicū moralū și materialū de care are lipsă în țiu de ađi.

Bărbații noștri din generațiunea bėtrână au lucratū multu, ce e dreptu, și au avutu norocirea sė vėdă în urma mūncei lorū mari succese în multe privințe, mai alesu fiindu favorizați de timpū și de împrejurări. Dér modulū cum au lucratū ei și tactica de care s'au folositū și-au trăitū vėculū, pentru cã alte timpuri și alte împrejurări suntū ađi. Ar fi în mare eróre, decă conduși de încrederea, ce au câștigat o în vitalitatea poporului nostru, prin rezultatele obținute în trecutū, bėtrānii conducătorii ai lui arū crede, cã și astăzi i se pôte ajuta cu modulū de lucrare și cu tactica din trecutū.

Asemenea arū fi în mare eróre bărbații din juna generațiune decă arū crede, cã se vorū putė obținė în viitorū succese în folosul poporului românū fără multă trudă și muncă și fără a se aduce jertfe nelimitate pe altarulū națiunei. Cine ne garantėză, cã timpurile favorabile, ce au favorizatū lucrarea bėtrānilorū, se vorū reitorce? Și ce soldatū este acela, care își basėză speranțele de isbēndă nu pe hārnicia lui propriă, ci pe joculū necunoscutū alū sorțilorū rēșboiului?

O de ar înțelegė juna noastră generația cātu de mari suntū trebuințele timpului de față și cātu de multu se pretinde ađi delă dēnsa pentru ca sė pōa corēspunde pe deplinū chiamării de a continua cu succesū marea operă națională!

Așa de mari suntū aceste esigente ale timpului, încātu, după a noastră convingere, numai printr'o estra-ordinară încordare a tuturorū puterilorū noastre intelectuale, morale și materiale și numai printr'o esemplară solidaritate putemū sė le facemū destulū.

Avemū firma speranță, cã bunulū geniu alū poporului nostru, care nu l'a părășitū niciodatā, va povățui pe bărbații noștri bėtrāni și tineri în aceste critice momente ale existenței noastre naționale ca sė găsescă adevėrata cale pe care sė putemū ajunge la limanulū doritū.

Cu această speranță și credință intrămū în anulū alu cincidecelea alu existenței „Gazetei Transilvaniei.”

Trimitemū poporului românū frățescile noastre felicitări, dorindu'i din totū sufletulū realizarea speranțelorū și aspirațiunilorū sale îndreptățite.

Fia ca anulū acesta sė pună temelă tare și nerēșturnabilă santei legăturii între fiii națiunei, care sė-i asigure pentru totdeuna unū falicū viitorū!

Dr. Aurel Mureșianu.

Turcia, Bulgaria și Rusia.

Din Sofia se telegrafiază, cã Pōrta, nepuțēndū ajunge la o înțelegere cu regența bulgară, care nu vrea sė cedeze Rusiei, caută acum sė se înțelgă cu partidulū lui Zankoff, căruia i-a și comunicatū prin telegrafū doința d'a se duce la Constantinopolū.

Acēsta scire ne-o dă și o telegramă din Constantinopolū, care dice cã Pōrta a telegrafatū din nou la Sofia spre a invita pe Zankoff sė mērgă la Constantinopolū, pentru a delibera în privința cestiunei bulgăresci. Se crede în generalū cã Pōrta caută a aduce unū felū de împăcare între partidulū zankovistū și partidulū regenței represintatū la Constantinopolū prin d. Vulkovicū.

După cum se comunică din Rusiucū, Zankoff a rēspunsū la acēstā invitare declarāndū, cã ar merge numai în urma unei invitări colective a Pōrții și a d-lui de Nelidoff, ambasadorulū rusū din Constantinopolū.

Se vede cã acestū pasū s'a făcutū, caci după cum se comunică din Sofia, Zankoff a și plecatū la Constantinopolū, numai singurū.

O altă telegramă din Constantinopolū co-

munică, cã în urma șgomotului despre realegerea posibilă a prințului Alexandru de Battenberg, d. de Nelidoff a datū sė înțelegă Pōrții, cã Rusia ar considera realegerea prințului Alexandru ca o provocare și cã atunci ea va ocupa de sigurū Bulgaria. Se asigură cã acēstā declarația a d-lui de Nelidoff a fostū provocată de o altă scire, care confirma șgomotulū mai susū menționatū și care dicea cã recruții bulgari facū jurāmēntulū în numele prințului Alexandru.

Se asigură asemenea cã Pōrta a cerutū la Sofia explicațiunī în astā privință.

Turcia și Grecia.

O telegramă din Constantinopolū anunță, cã populația insulei Creta a făcutū manifestațiunī favorabile cauzei elenice, cu ocaziunea matoratului prințului regalū alū Greciei. Consulii Greciei la Canea, Candia și Rethyme ar fi luatū parte la acēstā manifestația. Pōrta atunci a adresatū o notă la Atena spre a se plānge de procedelū consulilorū mai susū menționați, și pentru a cere înlocuirea lorū.

Creta era deja în fierbere, pentru cã Pōrta n'a rēspunsū încă dorinței Adunării cretane, care cerea ca Turcia sė părăsescă 2 din 3 părți din veniturile vamale ale Insulei, ceea ce Pōrta va refusa de sigurū. Faptulū menționatū mai susū nu pôte decātu sė agraveze situațiunea, care deja e destulū de gravă pentru ca Pōrta sė trimetă în Creta trupe de întăriri după cererea guvernatorului.

O altă telegramă din Varna comunică, cã guvernatorulū generalū alū insulei Creta, Savas-pașa, a raportatū Pōrții, cã se așteptă la o rēscolă în Creta și cere instrucțiunī și trimiterea repede de ajutōre în trupe spre a întări garnisōnele otomane din insulă. Savas-pașa declară în raportulū sėu, cã rēscōla e pregătită de agenți greci și sprijinită de funcționarii otomani de origină din Creta. Guvernatorulū pretinde cã are probe, cã rēscōla e sprijinită în secretū de guvernulū grecū. În totā insula suntū comitete, care lucrăză pentru unirea cu Grecia. Pōrta chibzuesce pe măsurī ar fi de luatū.

Prieteniă maghiară-română.

În fruntea țiarului „Kolozsvár” delă 31 Decemvre 1886 aflămū unū articulū, scrisū — precum se vede — de unū Sėcuiu, cu numele Dozsa, care între altele ne îndreptă sė rēșfoimū prin șematismulū funcționarilorū statului maghiarū și după numele acelora sė ne convingemū, cã majoritatea funcționarilorū suntū de origine germani, italieni, slavī, serbi ș. a. Decă vremū funcțiunī, dice d-lū Dozsa, sė-i imitămū pe aceștia; decă însă noi șocotimū de renegați pe cei ce șemșescū unguresce — atunci sė nu mai dicemū cã se află numai 6 miliōne de Maghiari, pentru cã, împreună cu aceia dintre înționalități, cari în adevėrū șemtu unguresce, se află celū mai puținū 13 miliōne de Maghiari (sic!).

Ba și decātu acesta, dice d. Dozsa, este mai mare numărulū Maghiarilorū, caci d-sa are încredere și în poporulū românescū, ba dice cã cu privire la viitorū are încredere mai alesu în poporulū român și germanū.

Când Rușii vor nāvāli asupra Romānilorū, aceștia — dice Dozsa — vorū recurge mai întâiu la ajutorulū Valahilorū din Ungaria, apoi la alū Maghiarilorū și tu fine și la alū Germanilorū, cari se află între Maghiari. Acelū pericolū, care pe toți ne amenință, este ceea ce în prima linia îi lėgă pe Romāni de regatulū ungurescū, care este singurulū sprijinū alū Romāniei, și veni-va timpulū, când în lupta cu Muscalulū Romāni de dincolo de Carpați vorū primi pe luptătorii Sėcui delă pasulū Oituzului și alū Turnu-roșului cu strigăte frățesci de: „șē trāiescā” și acestū botezū alū șangelui va șigila veșnică prietiniă dintre Romāni și Maghiari.

„Până atunci — continuă Dozsa, adresāndu-se cātără cei delă „Kolozsvár” — d-vōstră disputați-vē cu Romāni, dér niciodatā sė nu-i luați în batjocură.

„Cu argumente da, însă cu batjocură și disprețū niciodatā nu trebuie sė luptați. Până la unū punctū: șecate

eu respectez chiar și șovinismul națiunilor, cari acum se deșteptă. Apoi nu trebuie să suspiciunăm toate și chiar și simpatiile gravitatore în afară ale grupurilor de popor până la un punct anumit, ce nu trece peste marginile legii, trebuie să le respectăm. Ca un fapt suspect am vădit citat-o dată în nu știu ce foia, că în casele Valahilor din Ardeal se află portretele regelui român și al soției sale. Inse ce lucru extraordinar e acesta? Nu are oare drept Românul ardelean să se bucure, că acel domnitor brav a creat, din Muntenia cea subjucată sclaviei turcesci, un regat liber, care și-a luat o bună direcțiune? Mă bucur și eu din inimă de acesta chiar din interes față cu națiunea mea.

Dér oare pe acea regină plăcută, pe acea Carmen Sylva, cine nu o-ar prețui? Cine nu o-ar prețui pe ea, care își aruncă strălucirea paliului său de regină asupra unei națiuni până acum sêrace și uitate, pe ea, care merge în scolile sale pentru ca să crească și instrueze pe fetele poporului de sub domnia sa? Acesta e ceva pêtunător; noi am pute să invidiăm pe Românii de peste Carpați, decât norocul nu ni-ar fi binecuvântat și pe noi cu o familie regescă și cu o regină cu suflet nobil.

Să respectăm déră sentimentele juste și nepăgubitoare ale naționalităților ce trăiesc între noi, șovinismului să nu-i răspundem cu șovinism, decât indivizi singuratici vor trece peste marginele legii și ale obligamentului lor față cu patria,—legea, și chiar propriul lor păcat, îi va pedepsi. Regatul unguresc este destul de tare pentru a pedepsi în sinul său ori ce trădare posibilă...

În fine autorul pledază pentru o pacinică și frățescă conviețuire între naționalități.

Hărta e răbduriă, ca și natura multor Români, pentru a cărora tractare rea dojenesc Dozsa pe conaționalii săi dela țările din Clușiu. Hărta le suporță toate, și cuvintele frumoșe ca și cele de batjocură.

Credem însă, că ar fi timpul de a trece odată din domeniul vorbelor fără prețu puse pe hărta, în domeniul faptelor puse în pracsă.

Esperiențele de până acum ne arată însă în mod foarte regretabil, că conclocutorii noștri maghiari vedd că ar fi mai bine, dér urmază întotdeauna cu o rară tenacitate totu numai ce este mai rău!

SCRILE DILEI.

În ținutul Reghinului săsesc s'a vădit în 3 Ianuarie n., precum ni se scrie, un frumos curcubeu în colorile albastru, galben și roșu. În 8 Ianuarie s'a vădit din nou un asemenea curcubeu. Celu dinteu de cătră mēdă-qi spre mēdă-nōpte, alu doilea dela mēdă qi între apus și mēdă-nōpte. Ōmenii d'ic, superștios și cum sunt, că acestu fenomen, pe timpul acesta, însemnă războiu mare. Pe acolo: d'ile cu sōre și frumoșe, fără omēt.

Sieb. Deutsch. Tgbllt de Vinerea trecută publică în fruntea sa o adresă de mulțamită a Sașilor din Cisnădiă trimēsă d-lui Mocsary pentru vorbirea ce a ținut'o în dietă privitor la naționalități. Fōia sibiană publică și răspunsul d-lui Mocsary la această adresă de mulțamită, care e aprobată de toți Sașii.

Se laudă Ungurii că orașul Făgărașu, fiindcă sunt funcționari unguri, este unguresc. Cea mai for-

mală desmînțire le-o dă faptul, că țergul de sēptemână n'a fost de locu vizitat, nici un strein n'a fost la țerg din cauza sêrbătorilor Crăciunului românesc. Abia au fost 15 carē cu fructe, cărora în urma acestă nu li s'a oferit nici un preț.

Sêracia și necazurile au invinsu peste totu în ținutul Reghinului săsesc. Ni se scrie, că poporul e cuprinsu de grōză când se gândește la viitoru, că ce se întreprindă pentru a se putea susține mai departe. Deja sfințele sêrbători de acuma cam peste totu le-a petrecutu nu ca altă dată, ci în tăcere, fără jocu, fără turcă (clanță) și fără vifleimū, ba nici colindători nu au umblat ca altă dată, ōmenii sunt trisți. — Nici nu se pōte altfel sub unu astfel de guvern vitregu ca celu care-lu avem, care secevestrăz pe sêrmanii ōmeni și pe la d'ile mari, luându-le și mîncarea.

În Seghedinū s'au făcutu în anul 1886 de cătră 25 esecutori 25,067 secevestre. Orașul 8000 familii, prin urmare ar veni de fiăcare familie în cifră mediă trei esecutiuni. „Ferice“ de Seghedineni!

În comuna Cașva, nu departe de Gurghiu, unu jidov vînde carnea dă vită mare cu 14 cr. chg., ăra cea de vițel cu 13 cr. chg. Porci nu taiă jupănul.

Ca despăgubire din partea statului pentru câte 28 decagr. carne de vită, ce are să dea pe qi fiăcare cetățeanu singuraticului soldat dela sergentu majoru în josu încavartat la dēnsul, în casu de marșuri militare, ministrul honveșimei în unire cu ministrul de războiu a stabilitu pentru 1887 următoarele prețuri: dincōce de Dunăre 19 cr., dincolo de Dunăre 21 cr., dincōce de Tisa 17 1/2 cr., dincolo de Tisa 16 1/2 cr., în Ardealu 21 cr., în Croația-Slavonia 17 1/2 cr., în Buda-esta 25 cr., în Pojunu 25 1/2 cr., în Cașovia 23 cr., în Timișōra 21 cr., în Clușiu 15 1/2 cr., în Sibiu 17 1/2, în Fiume 23 1/2 cr. și în Agramū 21 cr.

Ni se scrie, că judele de cercu din Reghinul săsesc, Br. Konratsheim Oskar e transferat ca jude la tribunalul r. din Seghedinū. Publicul regretă depărtarea d-sale, deōrece vorbea bine romănesc și se purta omenesce cu poporū. Negreșit că în locu'i va fi adus dela Seghedinū, care are „meritul“ d'a nu cunoșce limba poporului.

Defraudantulu dela poșta din Aradū, Mannheim, e pus în libertate la propria lui cerere. Bani s'au găsit o parte în locuința soției sale, ziduiți sub sobă, și în a surorii sale, ascunși în șopul de lemne. Bani îi prefăcuse în galbeni, pentru că defraudantulu voia să fugă în America.

După cum anunță „Schl. Ztg.“ va apăre în curēndu unu nou opū alu Regine Elisabeta a Romăniei, conținēndu gândiri și maxime pline de spirit, care se referă la fapte de dēnsa petrecute și observate.

Telegrafulu din Bucuresci d'ice, că sunt indicii că emigranții bulgari, cari se află în România, ar fi urdit un complot pentru a răsturna guvernul actualu din Bulgaria. Mișcarea revoluționară a fost pregătită pentru sêrbători. Conșpirațiunea este paralisată. Pentru momentu nu putem destăinui mai mult. Căpitanii Benderoff și Zeraffoff, principalii conspiratori bulgari, s'au află în Bucuresci. Amlii au sosit din Rusia.

De lângu Reghinul săsesc, Decemvre. 1886.

Stimate D-le Redactoru!
În raportul cu data 29 Aprilie 1886. Nr. 1144-18 așternut din partea vice-comitelui comitatului Murēș Turda representațiunei comitatense asupra agendelor decurgerea afacerilor oficiōse pro 1885, între altele v demu și următoarele:

Date despre starea învățămētului școlastic p 1884—1885 în asemēnare cu starea școlastică d 1881—1882.

1. Numērul locuitorilor	145,819	
2. Școle sunt:	An. 1882	18.
a) De stat	6	1
b) Școle comunale ajutate de stat	4	1
c) Școle confesionale	241	24
Suma	251	25
3. Școle sunt după confesiune:		
a) Romano catolice	24	20
b) Greco catolice	67	6
c) Greco orientale	34	3
d) Evang. reformate	99	10
e) Augustane (agostai)	5	1
f) Unitare	12	1
g) Israelite	1	1
Suma	241	24
4. Copii obligați a umbla la școlă:		
a) Dela 6—12 ani	14301	16897
b) „ 13—15 ani	6760	6851
Suma	21061	23748
5. La școlă însu au umblat:		
a) În școle elementare	9935	11996
b) În școle de repetițiă	1710	3409
c) În școle secundare (sēu medii)	89	99
Suma	11734	15504
6. Nu au cercetat școlă	9327	8244
7. Între școlari după religiune sunt:		
a) rom. cath.	1265	1503
b) gr. cath.	2399	3576
c) gr. orient.	1375	1893
d) ev. refor.	5458	6889
e) august.	688	768
f) unitari	428	706
g) israeliți	121	169
Suma	11734	15504
8. Între școlari după limbă au fost:		
a) Maghiari	7272	9267
b) Germani	688	768
c) Români	3774	5469
Suma	11734	15504
9. În timp de 8 luni au vizit. școlă	923	9921
Mai puțin de 8 luni.	10811	5583
Suma	11734	15504
10. Cu cărțile de lipsă au fost provēd.	9239	6919
„ „ neprovēd.	2495	8585
Suma	11734	15504
11. Casurile de lenevire pentru 1/2 de qi s'au pedepsit:		
a) În pedepsă cu bani	4537	2211
b) Ca mântuiți prin escusare	96689	119367
Suma	101226	121578
12. Ca pedepse pentru 1/2 qi în bani au încurs în anul 1881, 118 fl 19 cr., er în 1885 1105 fl. 50 cr.		
13. Dintre cei ce au părăsit școlă știu bine		
a) a ceti și a scrie	1033	1339
b) numai a ceti	68	302
Suma	1101	1641
14. Numērul învățătorilor a fost:	277	276
a) cualificați	98	173
b) necualificați	179	113
aa) ordinari	271	262
bb) ajutatori	6	14
Suma	831	828
15. După limba de propunere au fost școle:		
a) cu limba maghiară	145	151
b) „ germană	5	5
c) „ română	99	79
d) „ maghiară-română	2	17
Suma	251	250

FOILETONU.

Rolul și influința comerțului în civilizațiune*).

Dōmnelor și Domnilor!

Să ne închipuim pentru un momentu mica noastră Transilvania închisă cu d'ideri chinezesci, singură în lume sēu inconjurată de tōte părțile de deșerturi imense ce nu se potu străbate. Ea posedă părți de teritoriu destul de roditoare în grāne; alte părți băltoșe bune numai pentru pășuni; altele formate de stānci și prăpăstii sterile, unde cresc numai diferiți arbori, și alte ărași cu coline și deluri unde vița de viă în ani mănoși și favorabili se încovoiă sub greutatea strugurilor copti. Să ne închipuim mai departe între diferitele părți ale Transilvaniei nise bariere puternice, preste cari trecerea să fiă cu neputință sēu interdișă sub pedepsă de mōrte și să căutăm să esaminăm mai deaprobe ce ar urma decât aceste ținuturi ar fi avisate numai la ele inșele?

E lucru evident că populațiunea din ținutul, unde cresce griul, va putē trăi unu timpu destul de îndelungat și va putē fi destul de numērosă, deōrece în

* Discursu ținut la serbarea sf. Sofii, patrōna liceului român din locu, pe basa scrierilor lui Destutt de Tracy și A. Leymarie.

acestu ținut se găsește în abundență așa d'icēndu mijlocul de a satisface prima din tōte trebuințele, adică nutrimentul. Acestă trebuință însă nu e singură: mai lipsesc încă vestimțele, adăpostul etc. Acestă populațiune va fi deci obligată să sacrifice pentru lemne, pășuni și vii miserabile, o porțiune mare din pământurile cele bune, dintre cari o cantitate mai mică ar fi fost de ajuns să-i procure prin schimb ceva ce-i lipsește și din care restul ar fi putut nutri încă sute și mii de indivizi. Astfel această populațiune nu va fi atât de numērosă ca decât ar fi avut comerț și cu tōte acestea îi vor lipsi o mulțime de lucruri.

Cu atât mai mare lipsă voru sēmți locuitorii ținutului unde se cultivă vița de viă. Aceștia voru cultiva și voru produce vinu numai pentru trebuințele lor neavēndu unde să vēndă o cantitate, care trece preste trebuințele lor. Ei își voru slei puterile la lucrări ingrate, pentru a face să producă aceste coline uscate nise grāne miserabile, ne-avēndu de unde să cumpere, tōte celelalte trebuințose îi voru lipsi. — Acestă populațiune deși agricolă va fi rară și miseră.

În ținutul mōcirlosu, șesū, prea umed pentru grāu și prea rece d. e. pentru viță și alte plante meridionale, va fi cu multu mai rău. Locuitorii voru fi siliți să renunțe la orice cultură, să se facă păstori și să nutrească chiar numai atâtea animale câte potu consuma.

Cătu pentru ținutul pădurosu și muntosu, locuitorii nu voru avē altu mijlocu de subsistință, decât numai vēnatul, intru cătu se voru găsi animale sēlbatic, fără a se cugeta la conservarea pieilor, căci ce ar face cu ele?

Ătă, Dōmnelor și Domnilor, unu micu tablou, care ne-ar înfățișa Transilvania împărțită în 2 părți suprimându orice corespondință între ținuturile ei; o jumătate ar fi sēlbatică și alta rău provēdută.

Să ne închipuim însă corespondința și comunicațiunea între aceste ținuturi activă și ușoră, deși fără relațiunē esteriōre. În casul acesta produțiunea propriă fiăcārei localități nu va mai fi oprită prin lipsa de debușuri și prin necesitatea de a se îndeletnici la lucrări forte ingrate, dér necesare din lipsa de schimb, spre a-și satisface, fiă bine, fiă rău, trebuințele sale sēu celu puțin pe cele mai urgente. Ținutul cu țerine bune ar produce grāu cătu i-ar fi cu puțință și ar trimite ținutului cu vii, care ar produce vinu, cătu ar găsi că i se pōte vinde. Ambele împreună ar aprovisiona ținutul de pășuni unde vitele s'ar înmulți în proporțiune cu debitul și ōmenii în proporțiune cu subsistința ce li-o procură acestu debit. Aceste trei ținuturi la unu locu ar alimenta în fine până și munții cei mai sterili, locuții de ōmeni lucrători, cari le-ar da în schimb lemne, metale etc. În unele părți s'ar cultiva în mēsură mai mare

17. Prelegerile s'au ținut în școli proprie, în	230	227
în școli închiriate	21	25
Numărul scolarelor de prelegere	278	285
Localități pentru învățatori	247	234

Mai departe raportul vorbește de tablele negre de părete ș. a. și dice că în 1882 au fost 8 biblioteci școlare și pro 1885 sunt biblioteci 21, între cari nici una română!

Venitul școlilor pro	1882	1885
a fost de	71,239	91,509
Spesele de	71,239	91,508

Așa stau școlile în Mureș-Turda. M'am ținut strins de datele autentice ce le am la mână. În ce privește starea școlilor pro 1886, voi raporta în curând pentru ca să știți și să vedeți că »Kolozsvár,« nu are dreptate, mă tem că se pre-grăbesce cu urda în Turda.

Amintitul raport nu are dreptate, când susține, că prin 1885 au fost 17 școli cu propunerea maghiară română, pentru că atâtea nu au putut să fie. Pentru că copii din școlă Reghinului săsesc instruiți de jirgentele școlare Maiorului știu declama Hărom pillango, nu se pot fâli Ungurii, că Românii îmbrățișează pe și ce merge mai mult limba maghiară și că o învățat ca mai mare pasiune chiar decât pe cea română, — de aceste esagerațiuni numai în raporturile ungurești pot avea loc, de aceea nici nu mai crede nimeni diarelor ungurești, până ce nu se convinge însuși cu ochi săi.

Vedem și scim noi Românii bine ce vreau stăpânitorii țării, când se fălesc și trimbiță atât pe cale oficiasă cât și pe cale privată în lume, — că densii, din școlă române au făcut maghiare, — și era că în atâtea și atâtea școli române au infundat ca limbă de propunere limba maghiară etc. N'ar trebui să uite însă, că Românul își iubesc și ați limba mai pre sus de toate și că de aceea toate încercările lor vor rămâne zadarnice. De se trezeau cu o sută de ani înainte calea-valea, încă mai puteau dobândi succese de Dómne ajută pentru maghiarismul lor dér »a trecut baba cu colacii.«

Adevărul despre Siberia.

Nu scim, decât mai există vre-o țară sub soare, al cărui nume rostindu-se de cineva să cuprindă pe om nisece fiori așa de reci, ca frigul, ce domnesc în nordul țării. Totă lumea se îngrozește, când aude, că autocratul Țar (împărat) al colosalului imperiu european-asiatic rusesc a mai subscris un ucus (ordinațiune, ordonanță împărătească), ca să mai fie deportați niște nenorociți de oameni în esiliul Siberiei. Multe s'au scris și s'au răspândit în lume despre grozăviile acestei țări. Scrisu-s'a și quisu-s'a în destul, că cei loviți de sorte, de a fi deportați în Siberia, sunt tocmai ca și aceia, cari sunt osindiți la munca iadului, cu unica deosebire, că chinurile Siberiei se sfârșesc cu mărtașa nenorociților, câtă vreme cei din iad au a suferi o muncă vecnică, fiind sufletul nemuritor. Înseși proverbul acela: »Țara e mai bună decât numele ei (das Land ist besser als sein Ruf)« pare a se adevăra în adevăratul înțeles al cuvântului și asupra Siberiei.

În timpul mai nou au eșit la lumină descrieri, mai mult sau mai puțin amănunțite de călători, despre Siberia. Dintr-o descriere de acestea estrage și diarul vienez »Neue Freie Presse« un articol sub titlul de sus, pe care noi îl reproducem întreg din cauza importanței lui. Ță-l:

»La 26 August serbă Siberia o sărbătoare de foarte mare însemnătate, deschiderea celei dintău universități a țării în orașul Tomscu. Spesele pentru această pepiniară de cultură mai înaltă au fost adunate cea mai mare parte dela populațiunea indigenă. Un singur cetățen din oraș, consilierul comercial Zibulskij, a

dăruit pentru zidire 100,000 de ruble și pentru bibliotecă 10,000 de ruble și apoi a mai adăus o sumă de 40,000 de ruble, cu totul dără 150,000 de ruble. Nu mai slabă s'a arătat râvna de a jertfi a comunelor pentru întemeierea de școli mai inferioare, deși cercetarea acelor nu se face nicidecum în măsura dorită. Totul se așteptă aicea la nouă viață, la lumină. Cu putere crescândă se înalță »tânăr Siberia«, o generațiune luminată și râvnitoare după reforme, căreia nu-i lipsește adevărata cunoștință a trebuințelor celor multe ale țării. Dintre reprezentanții direcțiunii acesteia nouă punem în prima linie pe Nicolau Iadrincev (născut la anul 1842 în Omsc), din condeii căruia a apărut tocmai acum de curând un escelent op de isvovre despre Siberia în prelucrare germană de Dr. Ed. Petri la Castenoble în Iena. Chiar și între cei culti domnesc tot felul de prejudețe în contra acestei țări. Numai numele ei decât-lu aușim, credem, că și simțim frigul cel grozav, care într'adevăr acolo în nordost își ajunge mactumul absolut (— 63 de grade Celsius în Verchoiansc, la o temperatură anuală mijlocie de — 49 de grade); atunci fără voiă ne aducem aminte de situațiunea deportaților, cari lungeșesc în penitenciarele Siberiei și ale Sachalinului.

Însă țera, care se întinde preste 32 de grade lățime, cuprinde toate climatele și posedă regiuni calde, binecuvântate de natură cu mare prisos și variațiune; și țările deportațiunii sunt numerate — așa putem spera în interesul umanității, — pușcării (penitenciarul, Strafhaus) Siberia se va preface încetul cu încetul într-o colonie agricolă desu împoporată. Și viața politică și socială va isbuti a eși la lumină, la deșteptare din amorțela, de care a fost înălțuită până acuma; în locul tutorisării (ținerii sub tutelă) va veni administrațiunea proprie, sistema de exploatațiune obișnuită va face loc unei economii înțelepte. În guvernul țării mame se manifestă ideea tot mai tare, că nu mai poate merge de acum încolo așa ca până acuma și că în Siberia trebuie să se desvôle o activitate culturală mai repede și mai mare, decât este ca acestei țări să se păstreze un viitor înfloritor. Chiar vecinătatea imperiilor desu împoporate ale Asiei orientale, China, Coreea și Japonia, cari acum s'au deșteptat din letargia lor și nisuesc a și însuși tot mai multă civilizațiune europeană, zoresce la lucru mai iute; zoresce la această rivalitate a puterilor comerciale europene și americane. În Oceanul-pacific, »Marea-mediterană a viitorului«, voesc și Rusia să și valideze influința sa politică și să desvôle o activitate comercială mai viă; în totă pripa fortifică ea — via Canalul de Suez — portul Vladivostoc, umblă după o stațiune de cărbuni la țermurele Morcei, caută în același timp să și asigure pentru toate timpurile drumurile fără concurență pe continent spre Coreea și China, spre Mongolia și Turchestan.

În Europa, unde o cultură, ce numără mii de ani, pune la îndemână statelor formate mijloce suficiente și potrivite pentru apărarea în contra lăcomiei cuceritoare străine, nu e nimic de câștigat pentru Rusia. Spiritul popular rusesc i se cuvine mai vortos problema de a aduce la cultură partea nordică a Asiei și de a deștepta la activitate simțul pentru lucrarea colonisării, precum și valoarea ființei proprii a individului, tocmai precum și-a documentat rassa anglo-saxonă valoarea sa prin lucru greu dér cu folos în toate părțile pământului. În Rusia europeană se simte deja desimea crescândă a populațiunii. Cele o sută de milioane de locuitori mai că se vor duplica în 50—60 de ani; creșterea, respective sporirea proletariatului se poate împedea și trebuie să se

împedea prin emigrare. Siberia poate hrăni numai în ținutul pământului său negru (humos) mai mult de 50 de milioane de oameni, — ce prospecte pentru colonizațiune! Cu natura sa cea bogată și schimbăcioasă și cu enormele comori ale pământului său Siberia va aduce cu timpul un câștig de o sută de ori mai bogat ca cel de astăzi, unde nu se vin cu mult mai mult de 300,000 de ruble pe an pentru guvern, cu toate că spiritul poporului rusesc a produs în timp de tre sute de ani și aci creațiuni însemnate și trainice. Ținutul Altai cu avuțiile sale cele mari mineralice, ținutul cel bogat în bucate Minusinsk, Semerecinskul cel de tot productiv, în fine ținutul Amur au devenit de mult timp câmpuri principale ale lucrării colonisatorice, unde prisosul solid al populațiunii rusești va afla pentru mult timp o imposantă proviziune de pământ nelucrat (virgin) pentru colonizare. Aci avem noi, dice Iadrincev, în nemijlocită apropiere »statele noastre unite«.

(Va urma.)

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a »Gaz. Trans.«)

BERLIN, 12 Ianuarie. — Desbătându-se în Reichstag proiectul militar, cancelarul imperiului, principele Bismarck, vorbi despre raportul Germaniei către Rusia și Austro-Ungaria, desemnându-l ca alianță a celor trei împărați ai celor trei mari puteri ostice. Rusia nu va ataca Germania și totă așa de puțină va începe Germania certă cu Rusia pentru Bulgaria. Pericolul pentru Germania îlă formăză Francia. Scopul septenatului este a înlătura acest pericol și a-lu amana cât se poate, de aceea guvernul ține strins la proiect. Respingerea proiectului va atrage după sine disolvarea Reichstagului. — Desbateră s'a amână pe Mercuri.

PARIS, 12 Ianuarie. — Sesiunea parlamentului s'a deschis. În senat constată președintele Camot, că este numai o apucătură măestră a arăta pe Francia ca doritoare de luptă. În Francia nu există nici o partidă militară. Toate partide e voesc stabilitate înăuntru și pace în afară. — Camera a reales pe Floquet ca președinte.

DIVERSE.

Răpirea d nei Adelina Pati. — Un comerciant dela Meșico, d. Macs Verner, comunică »Românului« următoarele: Îndrăneța bandă Meșicană de tâlhari uneltise săptămăna trecută un plan, care, decât ar fi rășit, ar fi procurat brigăților o sumă rotundă de două milioane dolari. S'atingea de nimic mai puțin decât a răpi pe Adelina Pati, care dă acum reprezentațiuni teatrale la Meșico. Era plănuț că un număr de oameni înarmați s'atace pe calea la teatru trăsura celebrei cantatrice, s'o lege bine, s'o pue p'un cal și s'o aducă căpitanului tâlharilor, care se va înțelege pe urmă cu impresariul ei. Unul din brigăndi, anume Witon, cu speranța d'a căpeta o bună recompensă, a trădat planul, care era foarte bine combinat până în cele mai mici amănunte. Acum temerea artistei e atât de mare, încât nu îndrănește a și părăsi locuința decât înconjurată d'o escortă de trei-șeci călăreți înarmați, ce președintele republicei, domnul Porfiro Diaz, a pus la dispozițiunea d-ei.

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil Dr. Aurel Mureșianu

inul și cănepa, se vor țese pânze diferite și se vor trimite în locurile lipsite de aceste articole. Alte părți vor lăra pietrii de mără pentru toate celelalte. Unele localități vor fabrica articolele casnice pentru ținutul întreg, ér altele vor prepara materialul pentru țidirea locuințelor. Unele se vor îndeletnici cu lucrarea lutului în tot felul de vase, ér altele vor procura prin vână și pescuit o cantitate mare de proviziuni. Preste tot vedem născându-se industrii nouă nu numai prin schimbul de mărfuri, ci prin comunicațiunea de lumină, căci decât nici un ținut nu produce tot, n'ar exista nici unul, care să inventeze totul. Când sunt stabilite comunicațiunile ceea ce e cunoscut la un loc, e cunoscut preste tot și de cele mai multe ori lumea învță și perfecționează mai mult decât inventază. De altcum comerțul însuși inspiră poftă de a inventa; estinderea lui cea enormă face posibilă o mulțime de industrii. Artele nouă ocupă o mulțime de oameni, cari trăesc din lucrul lor numai fiindcă lucrul vecinilor lor, devenind mai fructifer, ajunge ca să le pot plăti. Ță deci aceeași Transilvania, care cu ceva mai înainte era sărăcă, umplută acum cu o populațiune numerosă și bine aprovisionată și prin urmare ajunsă fericită și bogată, fără să fi fost silită a lua dela alții din afară cel mai mic lucru, aflându-se în condițiunile date și posedând o populațiune co-

reșpundătoare diverselor ținuturi. Presupunem mai departe țidurile chinezesci dărmate și mândra noastră țară încungurată de o populațiune laborioasă, de ținuturi mănoșe și inzestrate cu cele mai diferite produse naturale și industriale. Ce contrast între starea de asediu de mai înainte, unde fiecare ținut ar fi fost avisat numai la sine, ba chiar fiecare individ ar fi putut conta numai pe productul muncii sale imediate, și între starea plăcută și favorabilă prin existența comunicațiunilor, cari au efectele cele mai miraculoșe.

Acest tablou ne arată printr-o singură privire originea, mijlocele și scopul comerțului, care e numai o manifestațiune a activității omenesci, unul dintre procesele, cari servesc la satisfacerea trebuințelor, o zală a lanțului puternic, care legă mai întâi pe individul unul de altul și după aceea pe popore între oaltă. Din cele țise urmază evident, că comerțul nu însemnă altceva decât a schimba; a schimba însemnă a produce; a produce însemnă a lucra! Comerțul s'a născut cu omul, căci existența omului isolat e numai o golă hypotesă; un Robinson în ția de a și e o adevărată fabulă, fără cea mai mică rațiune, fabulă, căreia nu i se poate atribui nici un creșământ și care nici nu poate avea nici o temeliă. Schimbul există preste tot în diferite grade, la triburile de sêlbatic ca și la națiunile cele mai civilizate. Cum ne-am puté și închipui un individ, ba

chiar o națiune, care să și ajungă lipsele sale și să și le mulțumă numai prin sine și pentru sine. Acesta ar trebui să și compusă din semi ței.

Am țis că comerțul e o muncă. În ce consistă munca? Ea constă în a transforma, a conserva și a transporta unele porțiuni de materie. Plugarul, vierul, păstorul, tăietorul de lemne și minierul, de cari am vorbit mai adineuri, după ce au transformat pământul în cereale, în carne; după ce au lucrat lemnele și metalele oferite de natură, au pus la o parte produsele ce ei n'au putut consuma pentru ca să și le oferescă reciproc și ca să și mărească bunăstarea lor prin schimb. Fiecare din ei a fost deodată industriaș și comerciant. La începutul unei societăți lucrul trebuie să și completect; munca se împarte și operațiunile ei diverse se clasază încetul cu încetul, mulțămă învățaturilor trase din esperiință. Transportul produselor e supus legei acesteia nu mai puțin decât transformațiunea materiei. Comerțul propriu țis începe prin a fi local, se face pe piață în detail; după aceea devine nomad și sub o formă seu altă elu termină a opera în mare. Punctul de plecare e modesta bolțiță și umilul colporțor; terminul ultim este magazinul splendid și cantorul cosmopolit și companiile; astfel s'a transformat neînsemnatul balot de mărfă al negustorașului de țergu în corăbii de câte 2000 tône, cari străbatu cruceși și curmezișu toate mările. (Va urma.)

